

Gerhard Rijnders

Gerhard Rijnders (Amsterdam, 21 juli 1876 – Heemstede, 29 november 1950) was een anarchistisch propagandist, uitgever en bioscoopuitbater uit Nederland. Rijnders was de vertaler en uitgever van vele internationaal bekende brochures en boeken en de drijvende kracht achter *De Roode Bibliotheek* en de *Bibliotheek voor Ontspanning en Ontwikkeling*.

Rijnders was van origine loodgieter en monteur van elektrische deurbellen. Aan het einde van de 19e eeuw werd hij gegrepen door het anarchisme, en dan vooral de stroming die door Ferdinand Domela Nieuwenhuis gepropageerd werd. Hij dreef al snel naar boven in de beweging, en werd na de spoorwegstaking van 1903 opgenomen in het comité van verweer, alwaar hij opviel door zijn radicale positie; hij wilde een nieuwe staking beginnen terwijl zijn gematigder comitégenoten meer zagen in onderhandelen.

Gerhard Rijnders

Publicist en redacteur

Na 1903 werd Rijnders publicist, en schreef onder meer voor het *Volksdagblad*. Daarnaast was hij ook de drijvende kracht achter het tijdschrift *Naar de Vrijheid* dat als ondertitel *Weekblaadje* tot opwekking van verdrukten en onwetenden had. Deze ondertitel kwam wellicht wat pejoratief over, en werd vanaf nummer 31 veranderd in *Weekblaadje* tot verbreiding der eerste beginselen van het anarchistisch socialisme. Het tijdschrift hield het tot 1923 uit en werd voornamelijk door Rijnders zelf volgeschreven.

Het was niet het enige propaganda-blad waar Rijnders aan meewerkte; hij was van 1910 tot 1914 ook hoofdredacteur van *De Vrijheids-vaan*, sociaal-anarchistisch weekblad voor Noord Holland. Na de dood van [Domela Nieuwenhuis](#) nam hij (zeer tegen de wens van de ontslapene) de redactie van *De Vrije Socialist* over, een functie die Rijnders tot zijn dood in 1950 bleef vervullen, hetgeen flink gemor in anarchistische kringen opleverde aangezien er zowel qua exploitatie als op inhoudelijk vlak flink wat problemen waren. In de jaren dertig werd er niet veel verteld over de opkomst van het fascisme en de [Spaanse Burgeroorlog en Revolutie](#), maar lag de nadruk op binnenlandse problemen, en ging Rijnders een eind op de rechtse tour. *De Vrije* was door toedoen van Rijnders het enige anarchistische tijdschrift dat tijdens de Tweede Wereldoorlog nog werd uitgegeven, een paar publicatieverboden terzijde gelaten.

De Roode Bioscoop

Buiten dit alles was Rijnders ook technisch en programmatechnisch leider van *De Roode Bioscoop*, een bioscoop op het Amsterdamse Haarlemmerplein die daarvoor als de Westerbioscoop bekendstond. Deze vertoonde diens eerste film in september 1913.

De Roode Bibliotheek en de Bibliotheek voor Ontspanning en Ontwikkeling

Rijnders grootste bekendheid in de beweging dankte hij aan zijn uitgeverij, de Roode Bibliotheek, die veel libertaire en progressieve werken uitgaf. Werken werden uitgegeven onder het impressum *De Roode Bibliotheek*, *De Rose Bibliotheek voor de Jeugd* en de *Bibliotheek voor Ontspanning en Ontwikkeling*. De uitgaveactiviteiten omspannen een periode tussen 1906 waarin vooral brochures werden uitgegeven, toen nog onder de naam "Bureau van Uitgave Gerhard Rijnders (Amsterdam)" tot uiteindelijk 1947. In die tijd werden op z'n minst 380 boeken en brochures uitgegeven, maar het precieze aantal is door de nogal chaotische bedrijfsvoering moeilijk vast te stellen. Vanaf 1913 werd de naam "De Roode Bibliotheek" aangenomen. Rijnders verhuisde in 1924 naar Zandvoort, en alle uitgaven geven vanaf dan als uitgeveplaats Zandvoort aan, hoewel Rijnders zelf later naar Heemstede verhuisde.

Door de grote hoeveelheid uitgaven - Rijnders was een zogenaamde broodschrijver, hij leefde van zijn uitgaven - laten de vertalingen van zijn hand te wensen over en zijn soms zeer vrije vertaald.

Politiek

Rijnders was als anarchist tegen het Nederlandse kiesstelsel met zijn partijstelsel. Een protest hiertegen was de deelneming aan de Amsterdamse verkiezingen van 1922 door de *Rapaillepartij*, een door Rijnders georganiseerd vehikel dat streefde naar de verkiezing in de raad van de bekende Amsterdamse zwerver Hadjememaar. Op de tweede plaats stond de anarchist Bertus Zuurbier. De opzet slaagde deels; de twee werden gekozen, maar Hadjememaar werd al voor de verkiezingen opgepakt en in een turfkolonie opgesloten. Zuurbier heeft zijn raadsperiode wel uitgezeten.

Bronnen

- Dit artikel is grotendeels gebaseerd op het artikel "Gerhard Rijnders" van Ruud Uittenhout, oorspronkelijk gepubliceerd in het *Biografisch woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging*, BWSA 5 (1992), pag. 232-237. Een [online versie](#) hiervan staat op de site van het IISG.

From:

<https://anarchisme.nl/> - **Anarchisme.nl**

Permanent link:

https://anarchisme.nl/namespace/gerard_rijnders?rev=1600811527

Last update: **22/09/20 21:52**